

Циліорик Римма Анатоліївна,
*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ОРЕНДОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ДЛЯ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

У юридичній літературі екологічна безпека сільського господарства як правова категорія перебуває в полі зору дослідників переважно еколого-правової та аграрно-правової науки. Вона обґрунтовано визначається П. Ф. Кулиничем як стан захищеності довкілля від порушення його екологічної рівноваги в процесі здійснення сільськогосподарської діяльності, який забезпечується нормами чинного законодавства, що регламентують використання природних ресурсів для виробництва сільськогосподарської продукції [1, с. 358]. Поділяючи висловлений висновок автора, слід зазначити, що сьогодні він особливо актуалізується стосовно органічного землеробства, оскільки на перший план тут виходить не тільки якісний стан органічної продукції рослинного походження, а і стан сільськогосподарських земель (угідь) та довкілля в цілому. Отже принцип забезпечення екологічної безпеки, притаманний і використанню земель сільськогосподарського призначення. Безпосереднє й особливе відношення він має до використання сільськогосподарських угідь у процесі органічного землеробства при вирощуванні органічної продукції рослинного походження.

З урахуванням визначення сутності органічного землеробства, М. В. Шульга робить слушний висновок про те, що воно забезпечує не тільки приватні, а й публічні інтереси. Це зумовлює можливість встановлення обмеження певних видів діяльності на відповідних землях щодо: а) необґрунтовано інтенсивного використання цих земель; б) використання деградованих, малопродуктивних, а також техногенно забруднених земельних ділянок; в) вирощування певних сільськогосподарських культур, проведення окремих агротехнічних операцій та ін. [2, с. 236].

Для позначення якісних характеристик ґрунтів використовується термін «родючість ґрунтів», тобто така їх властивість, якій притаманні природні або набуті ґрунтові показники. Прийнято вважати, що родючість ґрунту — це здатність задовольняти потреби рослин в елементах живлення, воді, повітрі, сонці й теплі в такій кількості, яка забезпечує їх нормальний розвиток, що в сукупності виступають головним показником якості ґрунтів. Ґрунти, будучи домінуючим елементом біосфери, виконують екологічні функції та потребують особливої охорони. У зв'язку з цим, на думку Н. С. Гавриш, в якості самостійних об'єктів правової охорони слід виокремлювати не тільки площі сільськогосподарських угідь, а і ґрунти,

окремі види сільськогосподарських угідь, полезахисні лісосмуги, агроландшафти та землі для органічного землеробства [3, с. 166, 167, 201].

Органічне землеробство як діяльність з використання сертифікованих сільськогосподарських угідь, врегульована нормами права, зумовлює необхідність здійснення контролю за накопиченням засобів хімізації в ґрунтах. З цією метою при застосуванні, наприклад, пестицидів, агрохімікатів та інших хімічних речовин законодавством передбачено здійснення комплексу спеціальних заходів, які враховують особливості конкретної ґрунтово-кліматичної зони, результати попереднього агрохімічного обстеження ґрунтів, а також дані агрохімічного паспорту земельної ділянки (поля) і стану посівів, діагностики мінерального живлення рослин, прогнозу розвитку шкідників і хвороб та ін.

Сучасний стан аграрного господарювання, на думку вчених, визначається станом хіміко-механічного землеробства, яке дедалі більше стає енергонасиченим і спеціалізованим. Така характеристика землеробства зумовлює ситуацію, коли його дія негативно позначається на стані довкілля та якості продукції рослинництва [4, с. 32]. Варто також відмітити, що одним із чинників забезпечення раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення та ведення агрохімічного паспорту поля земельної ділянки, тобто агрохімічної паспортизації виступає агрохімічне обстеження земельної ділянки [5, с. 30]. Відтак, у випадку, наприклад, передачі в оренду сертифікованої земельної ділянки сільськогосподарського призначення, яка буде використовуватися для виробництва органічної продукції рослинного походження, в договір оренди доцільно включати вимогу (обов'язок) щодо дотримання орендарем екологічної безпеки землекористування та збереження родючості ґрунтів, додержання положень законодавства про виробництво та обіг органічної продукції та сировини.

Більше того, з урахуванням необхідності постійного моніторингу та контролю за якісним станом органічних земель, які використовуються на умовах оренди, при поновленні відповідних договорів та укладенні додаткових угод, було б доцільним долучати до кожної додаткової угоди агрохімічний паспорт поля (земельної ділянки) незалежно від того, коли останній раз він був виданий. Такий підхід дозволить підвищити ефективність контролю за якісним станом орендованих органічних земель.

Використані джерела:

1. Кулинич П. Ф. *Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві. Проблеми права екологічної безпеки / під заг. ред. М. В. Красової та Р. С. Кіріна ; відп. ред. В. І. Андрейцев. Дніпро : НГУ, 2016. С. 354–375.*
2. Шульга М. В. *Щодо правового режиму земель, які використовуються для органічного землеробства. Правові засади ведення органічного землеробства: зб. матер. між нар. наук.-практ. конф. (29-30 вересня 2017 р.) / за ред. М. В. Шульги. Харків : Доміно, 2017. С. 234–237.*
3. Гавриш Н. С. *Правовий режим ґрунтів в Україні : дис. ... докт. юрид. наук. Одеса, 2018. 432 с.*

4. *Болеба М. Проблеми та перспективи розвитку землеробства на початку третього тисячоліття. Пропозиція. 2002. № 10. С. 30–32.*
5. *Гавриш Н. С. Агрохімічне обстеження земельної ділянки. Велика українська юридична енциклопедія. Т. 16: Земельне та аграрне право / редкол.: М. В. Шульга (голова), В. В. Носік, П. В. Кулинич (заст. голови), та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і прав ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. С. 30–32.*

